

A1 .

1.α

2.β

3 β

A1B παρ' ἣν: αναφέρεται στην λέξη: «ὁδόν»

ὕπὲρ ὧν: αναφέρεται στα : « παραφράγματα»

B1.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο διάλογος έχει προχωρήσει και διεξάγεται στη μέση της νύχτας. Ο Σωκράτης βάζει τον συνομιλητή του, τον Γλαύκωνα, να φανταστεί ένα υπόγειο μέρος σαν σπηλιά και σκηνοθετεί μια παράδοση ιστορία, την οποία όμως θεωρεί απλή αναπαράσταση της κοινής ανθρώπινης συνθήκης: όπως τα ανθρώπινα σώματα είναι ακινητοποιημένα και δέσμια στο υπόγειο, έτσι και η ψυχή είναι φυλακισμένη στις αισθήσεις του σώματος. Με τη λέξη «**ἀπείκασον**» εισάγεται στο κείμενο η τεχνική της αλληγορίας. Η χρήση του συγκεκριμένου ρήματος στην αρχή της αφήγησης (*Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπείκασον τοιούτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας*), που είναι γνωστή ως ο «(πλατωνικός) μύθος του σπηλαίου», σηματοδοτεί την έναρξη ενός λόγου αλληγορικού. Η **αλληγορία** είναι ένας εκφραστικός τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας άλλα λέει και άλλα εννοεί. Πρόκειται, συνεπώς, για συνεχή μεταφορά ή παρομοίωση. Η αλληγορία χρησιμοποιείται συχνά στην ποίηση και στον πεζό λόγο, επειδή κάνει πιο προσιτά στον ακροατή ή αναγνώστη ιδέες, νοήματα, αντιλήψεις που δύσκολα μπορεί να κατανοήσει. Μια αλληγορία συνεπάγεται πως όσα λέγονται έχουν και ένα άλλο επίπεδο σημασιών, πως οι λέξεις, οι έννοιες και οι περιγραφές έχουν πέρα από την κυριολεκτική τους και μια συμβολική σημασία. Ο Πλάτωνας τη χρησιμοποιεί: α) για να κάνει πιο κατανοητές δύσκολες φιλοσοφικές έννοιες και για να κερδίσει την προσοχή και το ενδιαφέρον του αναγνώστη, β) όταν προσπαθεί να θεμελιώσει απόψεις που δεν είναι δυνατό να στηριχτούν με τη διαλεκτική, τη βασική μέθοδο του, ή για να ενισχύσει τη διαλεκτική.

Τα σημεία του κειμένου που επαληθεύουν την αξιοποίηση της μεθόδου της αλληγορίας εκ μέρους του Πλάτωνα είναι τα ακόλουθα: «ἀπείκασον», «ἰδὲ», «πάθει», «σπηλαιῶδει»/ «οἷον», «ὄρα, ὁρῶ, ὥσπερ τα παραφράγματα»

Το θέμα της αλληγορίας του σπηλαίου **σχετίζεται με το θέμα της παιδείας και της επίδρασης που ασκεί στην ψυχή του ανθρώπου**, ώστε να μπορέσει να κατακτήσει το **Αγαθό**. Στον μύθο του σπηλαίου παρακολουθούμε την πορεία διαμόρφωσης του φιλοσόφου – άρχοντα, την «άνοδό» του από την απαιδευσία στην αληθινή παιδεία, τη γνώση του Αγαθού. Με τις λέξεις «**παιδεία**» καὶ «**ἀπαιδευσία**» ορίζεται μια πρώτη θεματική για τον μύθο του σπηλαίου: ο Πλάτων θα μιλήσει αλληγορικά περί παιδείας (και έλλειψη παιδείας). Στην Πολιτεία γενικότερα η αναφορά στην παιδεία γίνεται πάντα σε σύνδεση με την ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών. Στον μύθο του σπηλαίου, ειδικότερα, η αναφορά στην παιδεία

έχει και γνωσιολογικό περιεχόμενο: πώς μπορεί ο άνθρωπος να γνωρίσει την αλήθεια, και μάλιστα το αληθινά υπαρκτό;

Στην παραστατική εικόνα των αλυσοδεμένων μέσα στην υπόγεια σπηλιά (*Ἰδὲ γὰρ ἀνθρώπους ... κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν*), παρουσιάζεται ο άνθρωπος της **δόξας, της πλάνης, του περιορισμένου οπτικού πεδίου, της εξαναγκασμένης όρασης**. Ο άνθρωπος, που εκλαμβάνει ως κάτι πραγματικό τη θέα της σκιάς των πραγμάτων, αγνοεί την αλήθεια και είναι ανίκανος για ουσιαστική βοήθεια προς το σύνολο. Οι δεσμώτες πιστεύουν πως η μόνη πραγματικότητα είναι ό,τι βλέπουν ή ακούν, ό,τι τους δίνει η αίσθηση. Μέσα στην πλάνη τους, μάλιστα, συνδέουν τους ήχους (*φθεγγομένους*) με τις σκιές που βλέπουν και πιστεύουν ότι τους ήχους παράγουν οι σκιές. Πιο συγκεκριμένα οι **δεσμώτες** είναι οι άνθρωποι που ζουν **στο σκοτάδι της αμάθειας, οι δέσμιοι των δεδομένων των αισθήσεων**. Είναι οι απαίδευτοι άνθρωποι που βρίσκονται στο κατώτερο επίπεδο γνώσης (εικασία) και θεωρούν ότι οι σκιές των πραγμάτων είναι η αληθινή εικόνα του κόσμου. Ζουν μέσα στο σκοτάδι της **πνευματικής αμάθειας** (*ἐν καταγείῳ οἰκῇσιν σπηλαιώδει*) αλλά και της ηθικής αποτελμάτωσης και δεν έχουν επίγνωση της πλάνης τους. Η ακινησία των δεσμοτών (*ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄραν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν*) συμβολίζει την **πνευματική αδράνεια, την απουσία έρευνας και αναζήτησης της αλήθειας**. Πρόκειται για εκείνους τους πολίτες που άγονται και φέρονται από τους ισχυρούς της κοινωνίας, καθώς δεν έχουν εκείνο το πνευματικό υπόβαθρο που θα τους βοηθήσει να σκεφτούν ορθολογιστικά και να διεκδικήσουν μια ανώτερη ποιότητα ζωής. Στερούνται την ικανότητα της κριτικής σκέψης και της αμφιβολίας. Αυτοί οι άνθρωποι μόνο κακό μπορούν να προκαλέσουν, αφού αδυνατούν να υπηρετήσουν τόσο το ιδιωτικό όσο και το δημόσιο καλό.

Η εικόνα του σπηλαίου συμπυκνώνει το νόημα του αγώνα του ανθρώπου να λυτρωθεί από τα δεσμά της φαινομενικότητας, που τον κρατούν εγκλωβισμένο στην άγνοια και την πλάνη, και να ορθωθεί στο φως της αλήθειας. Περιγράφει τη γνωστική πορεία της ανθρώπινης ψυχής, την περιαγωγή της ψυχής από το σκοτάδι στο φως, τη μεταστροφή της προς τη θέα του όντος. Η λύτρωση του ανθρώπου είναι δύσκολη, είναι μια συνεχής ανοδική και επίμοχθη πορεία γεμάτη δυσπέρβλητα εμπόδια και αναγκασμούς.

B2.

Στα παρατιθέμενα αποσπάσματα από την πλατωνική «Πολιτεία» και το «1984» του Τζωρτζ Όργουελ εξετάζεται το ζήτημα της πλάνης, της ψευδεπίγραφης και κίβδηλης πραγματικότητας, στην οποία ζει και δρα η πλειονότητα στις υφιστάμενες κατά καιρούς πολιτικές κοινωνίες. Πρόκειται για ανθρώπους αδαείς και ανυποψίαστους, υποχείρια και έρμαια όσων καταχρώνται την εξουσία για να υπηρετήσουν προσωπικά συμφέροντα και ιδιοτελείς επιδιώξεις. Οι απαίδευτοι αυτοί άνθρωποι καλούνται να αναπτύξουν πνευματικές και ηθικές αντιστάσεις απέναντι στην ποδηγέτησή τους και να διακρίνουν τα συγκεχυμένα όρια μεταξύ της αλήθειας και της ψευδαίσθησης. Τα δύο έργα, παρά τη χωροχρονική απόσταση που τα χωρίζει, παρουσιάζουν κοινό πνευματικό πυρήνα με σαφείς ομοιότητες και διαφορές.

Πιο αναλυτικά, όπως οι απαίδευτοι άνθρωποι πίσω από το τειχίο του πλατωνικού σπηλαίου, δηλαδή οι διεφθαρμένοι ή ανίκανοι πολιτικοί κάθε εποχής, διαμορφώνουν κι επιβάλλουν κατά το συμφέρον τους αυθαίρετα μια ισχύουσα πραγματικότητα για τους δεσμώτες (**«παρά τοῦτο τὸ τειχίον φέροντας ἀνθρώπους εἰργασμένα», «ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς ... δεικνύασιν»**), έτσι και το Κόμμα του παράλληλου κειμένου επιβάλλει το “status quo” που θα ισχύει αναντίρρητα από εδώ και στο εξής για όλα τα μέλη του (**«Η λογική του ισχυρού το απαιτούσε»**). Τόσο οι

πλατωνικοί δεσμώτες όσο και τα μέλη του Κόμματος είναι δέσμιοι των απομιμήσεων, δέχονται ως αληθινά τα είδωλα, οι πρώτοι τις σκιές των κάθε λογής αντικειμένων που κάποιοι άλλοι επιλέγουν να μετακινούν (**«τούς γὰρ τοιούτους ... προσπιπτούσας;»**) και οι δεύτεροι τα παραγγέλματα των ισχυρών του Κόμματος (**«το Κόμμα θα ανακοίνωνε ... θα έπρεπε να το πιστέψεις», «Η αίρεση των αιρέσεων ήταν η κοινή λογική»**). Παγιδευμένοι και οι μεν και οι δε, δίχως ίχνος ελευθερίας βούλησης, στον κόσμο των αισθητών ειδώλων, αγνοούν παντελώς πως ό,τι τους προβάλλεται ως πραγματικό είναι απομίμηση του αληθινού, το οποίο βρίσκεται μακριά από αυτό που αντιλαμβάνονται και βιώνουν (**«Εἰ οὖν διαλέγεσθαι ... ἄπερ ὀρῶεν;»**, **«Η φιλοσοφία του Κόμματος αρνιόταν ... την ύπαρξη της εξωτερικής πραγματικότητας»**).

Η διαφορά στα δύο κείμενα εντοπίζεται στο ρόλο που κατέχουν οι αισθήσεις. Στο κείμενο του Όργουελ η γραμμή του Κόμματος επιβάλλει στα μέλη του ν' απαρνηθούν τη δύναμη των αισθήσεων (**«Το Κόμμα σου έλεγε να απορρίπτεις τη μαρτυρία των αυτιών και των ματιών σου»**), κάτι για το οποίο εκφράζει τις αντιρρήσεις του ο Γουίνστον, ο οποίος δυσκολεύεται να δεχτεί την ισχύ του πνεύματος έναντι της ύλης (**«βούλιαξε στη σκέψη ... ούτε και φυσικά να ανταπαντήσει»**, **«Ο υλικός κόσμος υπάρχει, οι νόμοι του δεν αλλάζουν»**). Αντίθετα, στην πλατωνική κοσμοθεωρία κεντρική θέση κατέχει ο δυισμός του κόσμου: όλα στον κόσμο είναι χωρισμένα στα δύο, τα αισθητά και τα νοητά. Τα πρώτα είναι φθαρτά, ρευστά και διαρκώς μεταβαλλόμενα, ενώ τα δεύτερα, έχουν τα πρωτεία έναντι στην υλική ύπαρξη, αφού είναι αναλλοίωτα, αιώνια και τα μόνα αυθεντικά. Η ελευθερία κάθε απαίдеυτου έρχεται μόνο μέσα από την απελευθέρωση από τα δεσμά της «δόξας», της «εἰκασίας» και την κατανόηση των όντων μέσω της νόησης, την ανοδική πορεία της ψυχής προς τον κόσμο των ιδεών (**«ἀπείκασον τοιούτῳ πάθει ... ἀπαιδευσίας»**).

Αναδεικνύεται, λοιπόν, το διαχρονικό μήνυμα της αναγκαιότητας της κριτικής σκέψης και της ευρύτερης καλλιέργειας με τη σφαιρική παιδεία και δια βίου μάθηση προκειμένου να ανακτηθεί η εσωτερική ελευθερία από τον άνθρωπο κάθε εποχής.

B3. 1: οισοφάγο

2. φόρος

3. φορέματα

4. φέρεσιμο

5. φερέφωνό

B4. 1. ΛΑΘΟΣ

2. ΛΑΘΟΣ

3. ΣΩΣΤΟ

4. ΣΩΣΤΟ

5. ΛΑΘΟΣ

Γ1

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Συχνά, παρατηρούσε προσεκτικά γύρω της, εξέταζε όμως και αν κάποιος άλλος την έβλεπε, πολλές φορές μάλιστα έριχνε βλέμματα και στη σκιά της. Όταν, όμως, έφτασαν πιο κοντά στον Ηρακλή, εκείνη που αναφέραμε πρώτη, προχωρούσε με τον ίδιο τρόπο (βήμα), η άλλη όμως, επειδή ήθελε να προλάβει, έτρεξε εμπρός προς τον Ηρακλή και είπε: Σε βλέπω, Ηρακλή, να απορείς ποιον δρόμο να πάρεις στη ζωή σου. Εάν, λοιπόν, κάνεις εμένα φίλη σου θα σε οδηγήσω στον πιο ευχάριστο και εύκολο δρόμο και από τις απολαύσεις καμία δε θα υπάρξει που να μην την γευτείς, ενώ χωρίς δυσκολίες θα περάσεις όλη σου τη ζωή.

Γ2.

Στο παρατιθέμενο απόσπασμα από τα “*Απομνημονεύματα*”, του Ξενοφώντα, ο Πρόδικος δίνει μια παραστατική, γλαφυρή και αναλυτική περιγραφή των δύο γυναικών, της Αρετής και της Κακίας, που συνάντησε ο Ηρακλής σε νεαρή ηλικία.

Αρχικά, ο Πρόδικος παρουσιάζει και τις δύο γυναίκες ως ψηλές και επιβλητικές (μεγάλας), στη συνέχεια όμως προσδίδει σε αυτές διαφορετικά χαρακτηριστικά ως προς την εμφάνιση, την κίνηση και τη συμπεριφορά.

Συγκεκριμένα, η Αρετή παρουσιάζεται ως μια γυναίκα με όμορφο παρουσιαστικό (εύπρεπῃ τε ἰδεῖν), με φυσική ευγένεια (ἐλευθέριον φύσει), καθαρότητα στο σώμα, με βλέμμα γεμάτο συστολή και παράστημα που το διέκρινε η σύνεση και η εγκράτεια (κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνη). Ήταν ντυμένη στα λευκά, κάτι που μαρτυρούσε την απλότητα και την αγνότητά της (ἐσθῆτι δὲ λευκῇ).

Από την άλλη μεριά, η Κακία παρουσιάζεται ως μια γυναίκα παχύσαρκη (τεθραμμένην μὲν εἰς Πολυσαρκίαν) και μαλθακή (ἀπαλότητα) με έντονα φτιασιδωμένο πρόσωπο και εμφανώς επιτηδευμένη, ώστε να φαίνεται πιο λευκή και ρόδινη απ’ ό,τι στην πραγματικότητα ήταν (κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι). Στεκόταν μάλιστα με τέτοιο τρόπο, ώστε να φαίνεται ψηλότερη από όσο πραγματικά ήταν (τὸ δὲ σχῆμα ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν **τῆς φύσεως** εἶναι). Το βλέμμα της ήταν στραμμένο προς τα πάνω, δείγμα ἐπαρσης και προκλητικότητας (τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα), ενώ είχε επιλέξει ένα φόρεμα που αναδείκνυε το νεανικό της κάλλος

(έσθῃτα δὲ ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ὥρα διαλάμπει). Τα χαρακτηριστικά που της αποδίδονται παραπέμπουν προφανώς σε μια γυναίκα ματαιόδοξη, εγωπαθή, ιδιοτελή και δόλια.

Γ3α.

γυναῖκας - γυναικός

φύσει - φύσεως

τὸ σῶμα - τοῦ σώματος

καθαρότητι - καθαρότητος

Γ3β.

φάνηθι

μειζόνων

ὀψομένη

ἐπεσκόπει

ἀγάγωμεν

οὐδεμιᾶ

Γ4α.

ιδεῖν: απαρέμφατο της αναφοράς, εντοπίζεται μετά από επίθετο που δηλώνει ικανότητα ή δυνατότητα (εὐπρεπῇ)

τῆς φύσεως: γενική συγκριτική, β' όρος σύγκρισης με συγκριτική λέξη το επίθετο "ὀρθοτέραν" και α' όρο σύγκρισης "τὴν δ' ἑτέραν"

τῷ Ἡρακλεῖ: αντικείμενο στο απαρέμφατο προσδραμεῖν

ἀποροῦντα: κατηγορηματική μετοχή, εξαρτώμενη από αισθητικό ρήμα (Ὀρῶ), αναφέρεται στο αντικείμενο "σε" του ρήματος "Ὀρῶ", λειτουργεί συντακτικά ως κατηγορηματικός προσδιορισμός στο "σε"

φίλην: κατηγορούμενο στο ἐμέ, μέσω της μετοχής "ποιησάμενος"

τῶν χαλεπῶν: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική αντικειμενική στο ἄπειρος

Γ4β.

εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾷται : πρόκειται για μια πλάγια ερωτηματική πρόταση ολικής αγνοίας μονομελή. Εκφέρεται με Οριστική (κρίσεως) γιατί δηλώνει κάτι το πραγματικό και λειτουργεί συντακτικά ως αντικείμενο στο απαρέμφατο ἐπισκοπεῖν.

Επιμέλεια:

Τζιτζικάκης Παναγιώτης, Μπίτσικα Μαρία, Ρογδάκη Βασιλική, Φραγκιαδουλάκη Κλειώ, Νικολάου Χρυσάνθη, Μάνου Ειρήνη, Μακράκη Γεωργία, Καρανικόλα Ελένη, Σαρμπάνη Ειρήνη, Γιουβανάκη Φένια, Λιναρδάκη Θάνια, Βλάχου Αλεξάνδρα, Γεωργιάδου Αναστασία, Κουτρούλη Μυρτώ, Μαθιουδάκη Κορίνα, Ψαρουδάκη Ρίτα

και τα κέντρα ΔΙΑΚΡΟΤΗΜΑ: Πειραιάς, Κερατσίνι, Διαδικτυακό, Μοσχάτο, Θεσσαλονίκη Αμπελόκηποι, Ηράκλειο Κρήτης Αγ. Ιωάννης, Ηράκλειο Κρήτης 62 Μαρτύρων, Ραφήνα, Νέος Κόσμος, Παγκράτι Κέντρο, Καισαριανή, Θεσσαλονίκη Καλαμαριά, Περιστέρι Κέντρο